

Умар ибни Хаттоб (р)

[Тоҷикӣ – Tajiki – طاجيکيۃ]

Одили Шиддӣ
Аҳмади Мазид

Мутарҷим: Мисбоҳиддини Ҳомид

2013 - 1434

IslamHouse.com

سيرة عمر بن الخطاب رَضِيَ اللهُ عَنْهُ

«باللغة الطاجيكية»

عادل الشدي

أحمد المزيد

ترجمة: مصباح الدين حاميد

2013 - 1434

IslamHouse.com

«Худованд ҳақро дар дилу забони Умар
гузоштааст»

Умар ибни Хаттоб

(р)

Пешгуфтор

Ба номи Худованди бахшандаи меҳрубон

Ҳамду сано Худованди бузургро ва салавоту салом бар беҳтарини паёмбарон Муҳаммад (с) ва аҳли байту асҳобаш.

Беҳтарини саҳобагон, яъне беҳтарини фарзандони Одам, баъди паёмбарону баъди Абубақр ва маҳбубтарини саҳобаҳо ба паёмбар (с) баъди Абубақр.

Ин мард касест, ки ҳама вақт дар баробари гирифтани номаш, лақаби шучоъу ҳақпарасту одил ҳамроҳ карда мешавад. Ҳар кучо, ки номи ӯ гирифта мешавад, ҳар сифати хубе, ки дар баробарии номаш ҳамроҳ карда мешуд, мувофиқ меомад. Мисли парҳезгор, зоҳид, хоксор ва бисёр гириякунанда аз тарси Худо, инчунин бисёр донову бофаросат ва дурандеш, душмани ҳавову ҳавас буд, ҳамаи ин сифатҳое буданд, ки номи ин шахс онҳоро дар бар мегирад.

***

Ин мард Умари Форук (р) мебошад

Ў аз қабилаи Қурайши Адави мебошад. Паёмбар (с) ба ӯ кунияи Абуҳафсро гузошта буд.

Ибни Чавзи мегӯяд: «**Бидонед, ки Умар (р) ҳам дар замони ҷоҳилият (пеш аз ислом) марди боэҳтирому бузург буд ва ҳам дар ислом».**

(Табсира 1\415)

Ибни Касир мегӯяд: «Умар (р) бисёр як марди хоксору парҳезгоре буд, зиндагии оддитарин дошт, таъомҳояш низ аз ҳама таъомҳои одди буданд, таъомҳои меҳурд, ки шояд камбағалон тоқати зиндагиро бо чунин таъомҳо надоштанд, инчунин ягон либосаш низ бе порги набуд.

Бо ҳамаи он бузургиwu азимчӯса буданаш, сатилҳои обу таъомро барои мардуми камбағал дар сари китф ё сари пушташ мекарду мерафт.

Ба сабаби он ки, чизе надошт болои хар ё уштур бимонаду савор шавад, ба онҳо пушти луч савор мешуд.

Дар лабони ӯ бисёр кам ханда дида мешуд ва бо касе ҳам шухӣ намекард.

Нақше, ки дар ангуштарияш буд, чунин навишта шуда буд: «Эй Умар! Барои ибрату ёдоварии қиёмат марг басанда аст».

***

Ислом овардани Умар (р)

Ҳазрати Умар (р) дар соли шашуми аз биъсат исломро қабул кард, умраш дар ин вақт бисту ҳафт сол дошт.

Исломи Умар баъди 39 ё 40 марду 11-зан буд. Ба сабаби ислом овардани Умар (р) марҳалаи дуввуми даъват ба ислом шурӯъ шуд, ки он ҳам ошкор кардани ислом ва ошкоро даъват кардан ба сӯи яктопарастӣ буд.

Ҳазрати Умар (р) соҳиби ҳайбати бузурге буд.

Абдуллоҳ ибни Масъуд (р) мегӯяд:

"مازلنا أعزة منذ أسلم عمر" [رواه البخاري]

«Аз рӯзе, ки Умар (р) ба ислом рӯ овард, сари мо баланд шуду соҳиби иззат шудем».

(Ривояти Бухорӣ)

Яъне, пеш аз исломи Умар (р) саҳобагон аз ҷониби душманони Худо бисёр азият медиданд ва мусалмонон аз тарси мушрикони наметавонистанд, ки

пеш аз исломи Умар Худовандро ошкоро ибодат кунанд.

Абдуллоҳ ибни Масъуд мегуяд:

"ولقد رأيتنا وما نستطيع أحدنا أن نصل إلى البيت حتى أسلم عمر"

«Мо мусалмонон ба хонаи Каъба расида наметавонистем, то он вақте ки Умар исломро қабул кард».

Хонандагони азиз! Бубинед, ки дар муддати 6-соли паёмбари панҷоҳ нафар мусалмон шуда буд. Ва вақте ки ҳазрати Умар (р) исломро қабул кард, мусалмонон хеле хурсанд шуданд ва ислом дар Макка зоҳир шуд. Ҳамроҳи паёмбар (с) дар ҷангҳои Бадр, Уҳуд, инчунин ғайр аз ин ҷангҳо дар дигар ҷангҳо низ иштирок карда буд, ки паёмбар (с) дар онҳо набуд ва ҳатто дар баъзе ин ҷангҳо сарлашкар буд.

Ва аз ҷумлаи касоне буд, ки рӯзи ҷанги Уҳуд ҳамроҳи паёмбар (с) устуворона истода ва аз ӯ дифоъ карда буд.

Яке аз собиқин ва аз даҳнафараи ба ҷаннат башоратдодашудагон буд.

Дуввумин халифаи рошидину яке аз хусурони паёмбар (с) ва яке аз уламои бузурги саҳоба буд.

Мусулмон шудани Умар (р) ба сабаби дуъои паёмбар (с) буд.

Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: **«Парвардигоро, исломро бо яке аз ин ду марде, ки кадоме аз онҳо дар наздат дӯстдоштатар аст, нусрат бидеҳ ё бо Абучаҳд ё бо Умар ибни Хаттоб, баъди ин дуъои паёмбар (с) ҳазрати Умар (р) мусалмон шуд».**

(Ривояти имом Аҳмад ва Тирмизӣ ҳасану саҳеҳаш
гуфтааст)

***

Ҳичрати Умар ибни Хаттоб (р)

Ҳазрати Умар (р) дар ҳичраташ қавитарин мард буд.

Ҳазрати Алӣ (р) мегӯяд: **«Касеро аз муҳочирин надидам, ки ошкоро ҳичрат карда бошад, магар Умар».**

Вақте ки Умар хост ҳичрат кунад, шамшерашро дар миён карду дар як дасташ найзааш ва дар дигар дасташ тирҳои найзаашро гирифта ба сӯи Каъба равон шуд, мардуми Макка дар гирди хона ҷамъ шудан гирифтанд. Аммо ҳазрати Умар бошад, дар гирди хона ҳафт бор тавоф карда, ду ракаъати намози тавофро хонду ба назди ҳар як гурӯҳе, ки дар назди хона ҷамъ шуда буданд, яқо-яқ истоду ба онҳо гуфт: **«Ҳамаи шумо шоҳид бошед, Худованд залил намекунад ва ба замин намезанад, магар чехраҳои шуморо. Ҳар касе, ки хоҳад модараш дар мотамаш нишинаду фарзандаш یتиму занаш бева**

монад, пас пешии роҳи манро бигирад, ман аз роҳи пушти ҳамин кӯҳ ҳичрат мекунам».

Ҳазрати Алӣ мегӯяд: «Касе ҷуръат накард, ки аз пушташ равад».

Ибни Ҷавзӣ мегӯяд: «Аз рӯзе, ки Умар (р) ислом овард, рӯз ба рӯз қуввату шидаташ ба хотири дин зиёд шудан гирифт. Вақте ки мардум бо тариқи пинҳони ҳичрат мекарданд, Умар (р) бо сари баланд ва устувор қадам зада, вақти ҳичраташ эълон мекарду мегуфт, ки бидонед, ман аз пушти фалон кӯҳ мегузарам. Ҳар касе, ки мехоҳад бо ман мулоқот кунад, дар онҷо ҳозир шавад».

(Китоби табсира, 1\419.)

***

Фазилатҳо ва маноқиби ҳазрати Умар (р)

Марде аз аҳли ҷаннат

Аз Абухурайра (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «Вақте ки ман хоб будам, дидам, ки дар ҷаннатам ва зане дар назди қасре дар лаби об таҳорат карда истодааст. Пурсидам: «Ин қасри кист?» Гуфтанд: «Аз Умар аст». Дар ин ҳангом ғайрати Умар ба ёдам омаду аз он чо пуштамро гардондаму ҳаракат кардам. Вақте ки ҳазрати Умар ин суҳанро аз Паёмбар (с) шунид, гиря карду гуфт: «Наход ки ман бар шумо ғайрат кунам, эй Расули Худо?»».

(Муттафақун алайҳ)

Паёмбар (с) дар шаъни ҳазрати Умар гуфта буд:

"عمر في الجنة" [رواه الترمذي]

«Умар дар ҷаннат аст».

(Ривояти Тирмизӣ)

***

Илми Умар ибни Хаттоб (р)

Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «Ман дар хобам дидам, ки шир менӯшам ва чунон менӯшидам, ки дидам шир ба нохунҳоям расид ва ташнагиям шикаст, сипас пиёлро ба Умар додам».

Аз паёмбар (с) пурсида шуд, ки ин хобашро чи таъвил кардааст, дар ҷавоб гуфт: «Илм».

(Муттафақун алайҳ)

***

Диндории

Умар ибни Хаттоб (р)

Аз Саъд ибни Абуваққос (р) ривоят аст, ки рӯзе ҳазрати Умар хост, ки назди паёмбар (с) дарояд, дар ин вақт занҳо аз паёмбар (с) суол мекарданд ва садоҳояшон ҳам баланд буд. Вақте ки онҳо фаҳмиданд, ки ҳазрати Умар омада истодааст, садоҳояшон

хомӯш шуда, аз назди паёмбар (с) дур истода пинҳон шуданд. Аз ин кори занҳо паёмбар (с) ба ханда омад. Сипас, Умар ба занҳо гуфт: «Эй душманони ҷонҳоятон, барои чӣ аз ман ҳайбат мекунеду аз паёмбар (с) ҳайбат намекунед?

Паёмбар (с) ба Умар гуфт: «Эй Умар! Қасам ба он Худое, ки ҷони ман дар дасти ӯст, дар роҳе, ки ту меравӣ, шайтон он роҳро монда, ба дигар роҳ мегурезад».

(Муттафақун алайҳ)

Инчунин аз Абусаъиди Худрӣ (р) ривоят аст, ки гуфт: «Аз паёмбар (с) шунидам, ки мегуфт: «Рӯзе ман дар хобам дидам, ки мардумеро ба ман нишон доданд, ки дар баданҳояшон куртаҳои мухталиф аст. Дарозии баъзеашон то сина ва баъзашон аз ин ҳам дарозтар. Дар ин вақт ба ман Умарро нишон доданд, ки дар баданаш куртае буд, ки аз бисёр дароз буданаш ӯро мекашиду роҳ мерафт».

Паёмбарро (с) пурсиданд, ки эй Расули Худо инро чӣ таъвил мекуни? Гуфт: «**Диндорӣ**».

Имом Муслим ривоят мекунад, ки паёмбар (с) ҳазрати Умарро ба ду паёмбар монанд мекард, ба Нӯҳу ба Мӯсо алайҳиму салом.

(Ривояти Муслим)

Инчунин ибни Аббос мегӯяд: «**Рӯзе паёмбар (с) ба тарафи Умар табассумкунон назар кард**».

Паёмбар (с) гуфт:

يا ابن الخطاب!! أتدري لم تبسمت إليك؟، قال: الله ورسوله أعلم، قال: "إن الله عز وجل نظر إليك بالشفقة والرحمة ليلة عرفة وجعلك مفتاح الإسلام".

«Эй Умар! Оё фаҳмидӣ, ман барои чӣ табассум кардам?» Умар гуфт: «Худову Расулаш донотаранд». Паёмбар (с) гуфт: «Худованди бузург шаби Арафа ба ту бисёр бо раҳмату шафқат нигоҳ карда ва туро калиди ислом гардонид».

(Ин ҳадисро Абуяъло ривоят кардааст)

***

Фаҳму фаросати Умар ибни Хаттоб (р)

Аз Абухурайра (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт:

"لقد كان فيمن كان قبلكم من الأمم محدثون، فإن يكن في أمتي أحد فإنه عمر"

[رواه البخاري]

«Дар умматони гузашта касоне буданд, ки бидуни ин, ки паёмбар бошанд, барои онҳо илҳом мешуд, агар аз уммати ман касе чунин бошад Умар аст».

(Муттафақун алайҳ)

Дар ин ҳадис калимаи "агар" маънои таъкидро дорад, чунки агар чунин одамҳо дар умматони гузашта вуҷуд дошта бошанд, пас уммати Муҳаммад (с) авлотар аст, ки чунин шахсият дошта бошад, ба хотири он ки уммати Муҳаммад (с) беҳтарини тамоми умматон аст.

***

Баландии манзилати Умар ибни Хаттоб (р)

Аз Уқба ибни Ёомир (р) ривоят аст, ки гуфт: «Аз паёмбар (с) шунидам, ки мегуфт: **«Агар баъди ман паёмбаре фиристода шавад, пас Умар аст».**

(Ривояти имом Аҳмад ва Тирмизӣ, ҳадиси саҳеҳ).

Ин ҳадисро шоири бузург Аттори Нишопури дар назм даровардааст.

Сипехри дин Умар хуршеди Хаттоб,

Чароғи ҳашт чаннат шамъи асҳоб.

Расулаш гуфт: гар будӣ дигар кас,

Набӣ чуз ман, набудӣ чуз Умар кас.

***

Рости Умар (р)

Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «Худованд ҳақро дар дилу забони Умар нақш кардааст».

(Ривояти имом Аҳмад ва Тирмизӣ, ҳадиси саҳеҳ)

***

Пайравии бодикқати Умар (р) аз паёмбар (с)

Аз ибни Умар (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «Раҳмдилтарини умматам бар умматам Абубакр аст ва сахтгиртарини умматам дар дини Худо Умар аст».

(Ривояти Абӯяъло, ҳадиси саҳеҳ)

Аз Ҳузайфа (р) ривоят аст, ки паёмбар (с) гуфт: «Баъд аз ман ба ду кас иқтидо кунед, (яъне пайравӣ кунед) ба Абубакр ва Умар».

(Ривояти Тирмизӣ, ҳадиси саҳеҳ)

***

Шаҳид шудани Умар (р)

Аз Анас (р) ривоят шудааст, ки гуфт: «Паёмбар (с) бо ҳамроҳии Абубакру Умару Усмон (р) болои кӯҳи Уҳуд баромаданд, ногаҳон кӯҳ ба ларза даромад. Паёмбар (с) бо пои муборакаш бар болои кӯҳ кӯбиду гуфт: **«Ором бош, эй Уҳуд дар болои ту паёмбару Сиддиқу ду шаҳид аст».**

(Ривояти Бухорӣ)

Мақсади паёмбар (с) аз ду шаҳид ҳазрати Умару Усмон (р) буд.

***

Мувофиқати суханони Умар (р) бо Қуръон

Имом Бухориву имом Муслим аз ҳазрати Умар (р) ривоят мекунанд, ки гуфт: «Суханони ман бо Қуръон дар се ҷо мувофиқ омаданд».

Аввал ин ки вақте ки ба паёмбар (с) гуфтам, ки чӣ мешавад, ки мақоми Иброҳимро ҷои намозхонӣ таъин кунем? Баъди ин суханам ин оят нозил шуд:

﴿وَاتَّخِذُوا مِنْ مَّقَامِ إِبْرَاهِيمَ مُصَلِّينَ ﴿١٢٥﴾﴾ [البقرة: ١٢٥]

«Мақоми Иброҳимро ҷои намозгузорӣ таъин кунед».

(Сураи Бақара, ояти 125).

Дуввум ин ки гуфтам. Эй Расули Худо! Ба назди занҳои шумо ҳар намуд одамҳои баду нек медароянд. Чӣ мешавад, ки онҳоро амр кунӣ то ки ҳичоб пӯшанд? Баъди ин суханам ояти ҳичоб нозил шуд.

Сеюм ин ки вақте, ки занҳои паёмбар (с) бадрашкӣ карданду паёмбар (с) дар ғазаб омад, ман ба онҳо гуфтам: «Шояд шуморо талоқ диҳаду Худованд

барояш аз шумо ҳам занҳои беҳтар насибаш кунад».

Мувофиқи ин суханам оят нозил шуд.

Дар ривояти Муслим омадааст, ки ҳазрати Умар (р) гуфт: «Суханони ман бо оятҳои Қуръони дар се ҷой мувофиқат кардаанд».

Якум: дар бораи ҳиҷоб.

Дуюм: дар бораи намоз хондан дар мақоми Иброҳим.

Сеюм: дар бораи асирҳои ҷанги Бадр.

Дар ин ҳадис ҷаҳорум мувофиқатияшро низ зикр кардааст, ки он ҳам дар бораи асирони ҷанги Бадр аст.

***

Суханони саҳоба ва аҳли байту уламо дар

таърифу тавсифи ҳазрати Умар (р)

Ҳазрати Абубакр (р) мегӯяд:

"ما على وجه الأرض أحد أحب إلي من عمر" [أخرجه ابن عساکر]

«Дар рӯи замин, касе маҳбубтар аз Умар дар назди ман нест».

Вақте, ки ҳазрати Абубакр (р) бемори саҳт шуд, ба ӯ гуфтанд:

"ماذا تقول لربك وقد وليت عمر؟"

«Барои он ки Умарро халифа кардӣ, дар назди Худо чӣ мегӯӣ?»

Гуфт:

"أقول له، وليت لهم خيرهم" [أخرجه ابن سعد]

«Мегӯям, ки беҳтарини онҳоро барояшон халифа кардам».

Ҳазрати Алӣ (р) мегӯяд: «Вақте ки мардони солеҳ номбар мешаванд, номи Умар (р) дар аввали

онҳост, мо бовар доштем ки оромӣ ва сукунат бо забони Умар сухан мегӯяд».

Ибни Масъуд мегӯяд: «Умар (р) олимтарини мо ба китоби Худованд буд ва бофаҳмтарини мо дар дини Худованд буд».

Имом Чаъфари Содик (р) мегӯяд: «Ман безорам аз касе, ки Абубакру Умарро ба бадӣ ёд мекунад».

Суфёни Саврӣ мегӯяд: «Касе даъво кунад, ки Алӣ (р) авлотар бар хилофат аз Абубакру Умар буд, бе шаку шубҳа хато кардааст ва Абубакру Умару муҳочирину ансорро хатокор гуфтааст».

Аллома Шурайк мегӯяд: «Касе, ки Алӣро аз Абубакру Умар (р) боло бидонад, дар ӯ хайре нест».

Аллома Абӯусома мегӯяд: «Оё медонед, Абубакру Умар (р) кихоянд? Онҳо падару модари Исломанд».

***

Бузургтарин рӯйдодҳо дар замони хилофати

ҳазрати Умар (р)

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки "Амирулмуъминин" хонда шуд.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки "таърихи ҳичрӣ"-ро навишта кард.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки мардумро дар намози таровиҳ чамъ кард.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки мардумро шабҳо посбонӣ мекарду аз ҳочатмандон хабар мегирифт.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки лашкаркашӣ карду шаҳрҳои зиёдеро фатҳ кард.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки қози таъин кард.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки арақнӯшро ҳаштод дурра зад.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки бо дурра адаб меод, ҳатто баъд аз вафоташ меғуфтанд, тарси дурраи Умар аз шамшер ҳам зиёдтар буд.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки дар масҷидҳо чароғҳо овезон кард, ҳатто ки ҳазрати Алӣ (р) гуфт: **«Худованд қабри Умарро равшан созад, ҳамчунон ки ӯ масҷидҳои моро равшан сохт».**

Ибни Саъд мегӯяд: Умар (р) дар замони хилофаташ дар сари роҳи миёни Маккаву Мадина анборе сохт, ки дар он орду гандуму хурмову мавизу дигару дигар чизҳои эҳтиёҷоти мардумро ҷамъ мекард, то ки агар касе дар нимароҳа монду ба ин чизҳо эҳтиёҷ пайдо кард, ба ӯ бидиҳанд.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки масҷиди паёмбар (с)-ро васеъ сохту дар заминаш фаршҳо андохт.

Умар (р) аввалин шахсе буд, ки яҳудиҳои Ҳичозро ба сӯи Шом берун кард ва мардуми Начронро ба сӯи Куфа.

(Таърихи хулафо, саҳ.127)

***

Кишварҳо ва шаҳрҳои, ки дар замони ҳазрати

Умар фатҳ шуданд

Шаҳрҳои ки дар минтақаи Шом озод шуда буданд:
Димишқ, Урдун, Байсон, Алҷобия, Раммуллоҳ,
Асқалон, Ғазза, Савоҳил, Қудс, Баълабак, Ҳимс,
Қинасрин, Ҳалаб, Антокия.

Шаҳрҳои, ки дар минтақаи Миср озод шуда буданд:
Искандария, ҷиҳати Ғарбии Тароблус, Бурқа.

Шаҳрҳои ки дар минтақаи қазираи Фурот озод шуда
буданд: Ҳарон, Руҳо, Рикқа, Нассибин, Раъсу Ёайн,
Шамшот, Ёайну Варда, Диёрбакр, Диёррабиъа,
шаҳри Мавсил бо гирду атрофаш.

Шаҳрҳои ки дар минтақаи Мисру Машриқ озод шуда
буданд: Қодисия, Нахрусайр, Субот, Мадоини Кисро,
Курату-л-Фурот, Даҷла, Басра, Аҳвоз, Форис,
Наҳованд, Ҳамазон, Рай, Қавмус, Хуросон, Истахр,
Исфаҳон, Савс, Марв, Нишопур, Гургон, Озарбойҷон

ва ғайраҳо. Чандин бор лашкари ҳазрати Умар дарёи
Чайхунро (Панҷ) убури карда буданд.

(Аз «Тартиб ва таҳзиб» ва «Ал-бидоя ва-н-ниҳоя»,

9\8)

***

Мадху санои ҳазрати Алӣ (р)

ба ҳазрати Умар (р)

Аз ибни Аббос (р) ривоят аст, ки гуфт: «Баъд аз он ки Умар (р)-ро Абулӯълӯъи маҷусӣ бо кордаш захмдор кард. Ӯро дар болои тахти хобаш гузоштанду мардум дар атрофаш чамъ шуданду ӯро хабар мегирифтанду аз аҳволаш меурсиданд. Дар инҷо ягон кас манро ба ҳайрат наовард, магар марде, ки дасташро дар китфам гузошта буд, вақте ба пушт назар кардам, дидам, ки Алӣ ибни Абутолиб (р) аст. Ӯ барои ҳазрати Умар раҳмдили карду гуфт: **«Таманнои касеро намекардам, ки бо амалҳое мисли амалҳои ӯ бо Худо рӯ ба рӯ шавам, магар бо мисли амалҳои ту, қасам ба Худо, ки дар фикри ман доимо меомад, ки Худованд туро бо он ду соҳибат (Паёмбар (с) ва Абубакр) ҳамроҳ мекунад, чунки ман доимо аз паёмбар (с) мешунидам, ки мегуфт: «Ману Абубакру Умар ба фалон ҷо рафтем, ману**

Абубакру Умар ба фалон чо дохил шудем, ману
Абубакру Умар аз фалон чо хориҷ шудем».

(Муттафақун алайҳ)

Ва дигар далелҳое, ки бар дӯстдориву эҳтироми
ҳазрати Алӣ (р) ҳазрати Умарро (р) мекунад, ин аст,
ки ӯ духтараш Умми Кулсумро (р), ки духтари
Фотима (р) буд, ба никоҳи Умар (р) даровард. Умар
(р) ӯро ба зани гирифта, аз ӯ соҳиби як бачаву як
духтар шуд, ки номҳояшон Зайду Руқия буданд.

***

Хоксори ва адолати ҳазрати Умар (р)

Ибни Ҷавзӣ мегӯяд: «Вақте ки ҳазрати Умар (р) хилофатро ба даст гирифт, миёнашро саҳт басту корашро ҷидди гирифт ва ҳалқаи лаҷомро дар даҳони ҳавову ҳавасаш андохту дар роҳи Худо аз қуввату тоқаташ зиёд таҳаммул кард.

Дунёро пушти сар гузошта, борашро барои мусобиқа барои ёфтани ризогии Парвардигораш сабук соҳт.

Вақте ки барои мардум хутба мехонд, дар эзораш дувоздаҳ порги дида мешуд, дасташро аз соҳиб шудани пулу мол кашида буд, ҳатто аҳли оилааш аз ин феъли ӯ ба танг омада буданд».

Рӯзе духтаракеро дар бозор дид, ки аз бисёр харобу лоғар буданаш шамол ӯро ба ҳар сӯ мебурд.

Ҳазрати Умар (р) гуфт: «Инро ки мешиносад?»

Фарзандаш Абдуллоҳ (р) гуфт: «Ин яке аз духтаронат ҳаст, падар». Гуфт: «Қадам духтарам?» Фарзандаш

Абдуллоҳ (р) гуфт: «Набераат, падарчон, духтарӣ ман».

Ҳазрати Умар (р) гуфт: «Чи чиз ӯро ба ин рӯз оварда расонд?» Фарзандаш Абдуллоҳ (р) гуфт: «Бо сабаби сарф накардани пулу моле, ки дар назди шумост».

Ҳазрати Умар (р) гуфт: «Сарф накардани ман он пулу моле, ки дар наздам дорам, ки пеши роҳи туро гирифтааст, ки мисли мардум кор куниву барои фарзандонат ризку рӯзи пайдо кунӣ? Ба Худо қасам, эй Абдуллоҳ, ҳамон қадаре, ки мусулмонон аз пулу моли байтулмол ҳақ доранд, ту ҳам ҳамон қадар ҳақ дорӣ, агарчи кифоятат бикунад ё на, миёни ману ту китоби Худост».

(Табсира, 1\420)

***

Тарси ҳазрати Умар аз Худо

Дар рӯи ҳазрати Умар (р) аз сабаби бисёр гиря карданаш аз тарси Худо ду хати сиёҳе намоён буд.

Мешуд вақтҳое, ки оятеро мешунид ва ба гиря меомад, то дараҷае ки ба замин беҳуш меафтод, мардум фикр мекарданд, ки ӯ бемор шудааст ва хабаргирияш меомаданд.

Вақте ки беморияш вазнин шуд гуфт: «Эй вой бар ҳоли Умар, агар Худояш ӯро набахшад».

Аз Анас ибни Молик (р) ривоят аст, ки гуфт: «Рӯзе ҳамроҳи Умар ибни Хаттоб ба кӯча баромадаму ӯ пушти деворе рафт, ман аз дигар тарафи девор мешунидам ки Умар худ ба худ мегуфт: «Оббо, Умар! Умар ибни Хаттоб! Амирулмӯъминин! Чӣ аҷаб марди бузурге ҳастӣ! Эй Умар, ту мағрур машав, ба Худо қасам, ки агар аз Худо натарсӣ ва гуфтаҳои ӯро ба ҷо наёри, туро азоби сахте медиҳад, ки на бо чашми сар ва на бо гӯш нашунидаӣ».

Меҳрубони ҳазрати Умар (р) ба мардуми одди
Аз Авзоъи ривоят шудааст, ки гуфт: «Рӯзе Умар (р) дар шаби торик берун баромад, Талҳа (р) ўро дид, ки дар хонае даромад. Баъд аз чанд муддате аз он хона баромаду ба хонаи дигаре даромад, вақте ки субҳ дамид, ҳазрати Талҳа (р) ба он хона омада дид, ки пиразани нобинои очизе нишастааст. Ҳазрати Талҳа (р) аз ӯ пурсид: «Ин мард барои чи хонаи ту меояд?» Пиразан гуфт: «Ин мард муддати дарозе аст, ки ҳоҷатҳои лозимиямро меораду хонаамро тоза мекунад азбаски ҳоҷатхона рафта наметавонам, начосатамро аз хона берун мекунад». Вақте ки ҳазрати Талҳа (р) инро шунид, ба худ гуфт: «Эй Талҳа, модарат дар мотамат нишинад, ту аз пушти ки мепои?»

(«Маноқиби Умар ибни Хаттоб», аз таълифоти
ибни Ҷавзи, сах. 68.)

***

Ибодатҳо ва иҷтиҳодоти

ҳазрати Умар (р)

Аз Саъид ибни Мусайяб ривоят аст, ки гуфт: «Умар (р) намозро дар торикии нисфи шаб бисёр дӯст медошт».

Инчунин ибни Аббос (р) мегӯяд: «Вафот накард Умар ибни Хаттоб, магар ин ки аз сабаби бисёр рӯзадорияш рангаш ба сиёҳи табдил ёфта буд».

Ҳазрати Умар (р) дар намози бомдодаш сураи Юсуфро то охираш мехонд, вақте ки ба ин оят мерасид:

﴿قَالَ إِنَّمَا أَشْكُوا بَثِّي وَحُزْنِي إِلَى اللَّهِ﴾ [يوسف: ٨٦]

**«Ҳамона ғами сахту андӯҳи сангини худро наздӣ
Худованди бузургам шикоят мекунам».**

(Сураи Юсуф, ояти 86)

Баъди хондани ин оят чунон гиря мекард, ки садои гиряаш аз сафи охири намоз шунида мешуд.

***

Шаҳодати ҳазрати Умар (р)

Ибни Касир мегӯяд: «Вақте Умар (р) соли бисту сеюми ҳичри аз сафари ҳаҷ бо ҳамроҳи модарони муъминон (занони Паёмбар (с) баргашт, дар минтақаи Абтаҳ фуруд омад. Ҳазрати Умар (р) дар онҷо дастҳояшро ба сӯи осмон бардошту гуфт: «Парвардигоро, умрам рафт, қувватам заъиф шуд, иморатам бузург шуд, метарсам кӯтоҳие кунам, Худоё манро ба наздат бигир ва манро дар Мадинаи паёмбарат ба шаҳодат бирасон».

(Маноқиби Умар ибни Хаттоб, саҳ. 168 то 169.)

Баъди ин талаби Умар (р), Худованд дуои ӯро мустачоб гардонд.

Имом Бухорӣ дар қиссаи шаҳодати Умар (р) аз Амр ривоят кард, ки Амр (р) гуфт: «Мо дар саф, дар намози бомдод чамъ шуда будем ва байни ману байни Умар Абдуллоҳ ибни Аббос буд. Ва Умар

байни сафҳо гузашта мегуфт: (استوا) яъне сафҳоро
рост гиред!»

Ва вақте дид, ки сафҳо рост аст, пеш мегузашт ва
Аллоху акбар гуфта, ба хондани намоз шуруъ мекард
ва гоҳо сураи Юсуф, Наҳл ё ба монанди инҳо сураҳои
дарозро қироат мекард. Вақте ки он рӯз Аллоху
акбар гуфт, сукут кард, ҳатто шундам, ки гуфт:

"قتلني أو أكلني الكلب"

«Маро саг хӯрд, ё ба қатл расонид».

Намози бомдод дар торикӣ буд ва дар он замон чароғ
набуд. Абулӯълӯъи маҷусӣ -лаънатуллоҳи алайҳ- бо
як ханчар (як корде, ки 2-тарафаш тезу мобайнаш
қои даст буд,) ҳазрати Умарро бо баробари Аллоху
акбар гуфтаниш зад. Ва баъд аз он, ки ин маҷусӣ
ҳазрати Умарро (р) бо зарбаҳои аз пой афтонд,
баргашту дар миёни сафи намозхонон даромад, ва
ҳар касе ки аз пешаш меомад, ӯро бо корди
дудамааш мезаду мегузашт, ҳатто ки 13 нафарро

корд зад, 7 нафари онҳо вафот карданд ва онҳое, ки чароҳатдор шуданд, ҳама дар намоз буданд. Яке аз мусалмонон ба болои он маҷусӣ (лаънатуллоҳи алайҳ) чомаи худро партофт. Маҷусӣ гумон кард, ки ӯро мусалмонон дастгир карданд ва дарҳол ба ҳудаш корд зада, ҳудашро ҳалок кард, то ин ки азоби дунёро пеш аз азоби охират чашад.

Лаънати Худо бар ӯву дӯстдоронаш бод.

Баъд аз он ки ҳазрати Умар (р) печида ба замин афтод, ӯро дар ҳолате ба хонааш мебурданд, ки аз чароҳатҳояш хун мерехт ва гоҳо беҳуш мешуду гоҳо ба ҳуш меомад. Вақте ки намозро ба ёдаш меоварданд, мегуфт, бале касе ки намозро тарк мекунад барои ӯ насибе дар ислом нест, мегуфту боз беҳуш мешуд.

(Ал-бидоя ва-н- ниҳоя, 7/137 то 138)

Худо раҳмат кунад Умарро (р) чӣ шахсияте буд дар ислом!

Вақте ки Умар (р)-ро ба хонааш оварданд, фарзандаш Абдуллоҳ (р) сари ӯро аз замин бардошта, дар бағалаш гузошт. Ҳазрати Умар (р) ба ӯ гуфт: «Сарамро ба замин бигуздор, сипас ҳазрати Умар (р) рӯи муборакашро ба хок молиду гуфт: **«Эй вой бар ҷони Умар, эй вой бар ҷони Умар, эй вой бар ҷони Умар, агар Худояш ӯро набахшад».**

Умар (р) дар синни 63-солагӣ дар синни Паёмбару Абубакр вафот кард ва ҳамроҳии онҳо ба хок супурда шуд.

Вақте ки ҳазрати Умар (р) аз дунё гузашт, саҳобии ҷалил Саъид ибни Зайд (р) гиря кард. Аз ӯ пурсиданд: «Барои чӣ гиря мекуни?» Гуфт: «Барои ислом гиря мекунам, ки бо шаҳид шудани Умар сӯрохе дар ислом пайдо шуд, ки то рӯзи қиёмат ҷояш пур намешавад».

(Табақоти ибни Саъд)

***

Худованд аз Умар (р) розӣ бошад.

Парвардигоро, мо шаҳодат медиҳем, ки ҳазрати
Умарро ва инчунин ҳамаи халифаҳои рошидин ва
тамоми саҳобагонро дӯст медорем,

Парвардигоро аз ҳамаи онҳо розӣ бош.

Салавоту дуруд бар набии мо ва олу асҳобаш.

***

Мундариҷа

Умар ибни Хаттоб (р).....	3
Пешгуфтор.....	4
Ин мард Умари Форук (р) мебошад.....	5
Ислом овардани Умар (р).....	7
Ҳичрати Умар ибни Хаттоб (р).....	10
Фазилатҳо ва маноқиби ҳазрати Умар (р).....	12
Илми Умар ибни Хаттоб (р).....	13
Диндории Умар ибни Хаттоб (р).....	13
Фаҳму фаросати Умар ибни Хаттоб (р).....	16
Баландии манзилати Умар ибни Хаттоб (р).....	17
Ростии Умар ибни Хаттоб (р).....	18
Пайравии бодикқати Умар (р) аз Паёмбар (с).....	18
Шаҳид шудани Умар ибни Хаттоб (р).....	19
Мувофиқати суҳанони Умар (р) бо Қуръон.....	20
Суҳанони саҳоба ва аҳли байту уламо дар таърифу тавсифи ҳазрати Умар (р).....	22

Бузургтарин рӯйдодҳо дар замони хилофати ҳазрати Умар (р).....	24
Кишварҳо ва шаҳрҳое, ки дар замони ҳазрати Умар фатҳ шуданд.....	26
Мадҳу санои ҳазрати Алӣ (р) ба ҳазрати Умар (р).....	28
Хоксори ва адолати ҳазрати Умар (р).....	30
Тарси ҳазрати Умар аз Худо.....	32
Меҳрӯбонии ҳазрати Умар (р) ба мардуми одди.....	33
Ибодатҳо ва иҷтиҳодоти ҳазрати Умар (р).....	34
Шаҳодати ҳазрати Умар (р).....	35
Мундариҷа.....	40